Vlaams Parlement

618 (2015-2016) – Nr. 1
ingediend op 18 januari 2016 (2015-2016)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door Johan Verstreken en Ingeborg De Meulemeester

over de werking van de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand (VVOB)

verzendcode: BUI

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed:

Voorzitter: Rik Daems.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Marc Hendrickx, Jan Van Esbroeck, Karl Vanlouwe, Karim Van Overmeire, Manuela Van Werde;

Sabine de Bethune, Vera Jans, Ward Kennes, Johan Verstreken;

Rik Daems, Herman De Croo;

Tine Soens, Güler Turan;

Wouter Vanbesien.

Plaatsvervangers:

Cathy Coudyser, Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Sofie Joosen, Ann Soete, Sabine Vermeulen;

Karin Brouwers, Griet Coppé, Joris Poschet, Valerie Taeldeman;

Jean-Jacques De Gucht, Marnic De Meulemeester;

Renaat Landuyt, Steve Vandenberghe;

Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;

Christian Van Eyken.

INHOUD

1. Inleidende uiteenzetting door de vertegenwoordigers van de VVOB 4
1.1. Belang van onderwijs in ontwikkelingssamenwerking 4
1.2. Aanpak van de VVOB 5
2. Bespreking 8
2.1. Vragen en opmerkingen van de leden 8
2.2. Antwoorden van de vertegenwoordigers van de VVOB 9
2.3. Bijkomende vragen en antwoorden 12
Gebruikte afkortingen 14
Bijlage: zie de dossierpagina van dit stuk op www.vlaamsparlement.be.

De Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed hield op 8 december 2015 een gedachtewisseling over de werking van de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand. Namens de VVOB werd het woord gevoerd door Bart Dewaele, algemeen directeur, en Sven Rooms, programmadirecteur.

De powerpointpresentatie die door de VVOB werd gebruikt is te vinden op de dossierpagina van dit stuk op www.vlaamsparlement.be.

1. Inleidende uiteenzetting door de vertegenwoordigers van de VVOB

Bart Dewaele, algemeen directeur van de VVOB, citeert Herman De Croo die als voorzitter van CREAC, een studiecentrum rond Centraal-Afrika, zei dat een verzekering voor de beschaving ontwikkelingssamenwerking kan zijn. Vleva organiseerde zeer recent een gedachtewisseling over waarden in Europa en solidariteit. Dat leidde tot een advies dat stelt dat interne solidariteit, tussen Belgen, niet kan zonder solidariteit op een hoger niveau. De eigen solidariteit in Europa komt onder druk te staan als er geen solidariteit is met de buitengrenzen.

Bij de presentatie zal het belang van onderwijs in ontwikkelingssamenwerking worden belicht en de aanpak van de VVOB in die sector. Voorts zullen er ook een aantal beleidsaanbevelingen worden gedaan.

1.1. Belang van onderwijs in ontwikkelingssamenwerking

Sven Rooms, programmadirecteur VVOB, zegt dat het met onderwijs wereldwijd nog altijd niet goed gaat. In het afgelopen decennium is er wel veel vooruitgang geboekt, vooral op het vlak van toegang en dat mede onder impuls van de millenniumdoelstellingen. Nog steeds gaan echter 124 miljoen kinderen in de wereld niet naar school, al lopen er vandaag meer kinderen school dan ooit in de geschiedenis. De crisisfactor is evenwel verschoven van een toegangs- naar een leercrisis. Onder impuls van de millenniumdoelstellingen werd geteld wie fysiek naar school ging. Eenmaal binnen de poort, werd men afgevinkt als 'schoolgaand'. Wat er in het klaslokaal gebeurde, speelde geen rol.

Gevolg van die aanpak is dat meer dan 250 miljoen kinderen vandaag zelfs na vier jaar basisonderwijs nog altijd de basiscompetenties van lezen, schrijven en rekenen niet onder de knie hebben. Om dat het hoofd te bieden zijn er in de volgende jaren enorm veel nieuwe leerkrachten nodig, met name ongeveer 25 miljoen tegen 2030. In een derde van de landen hebben minder dan 75 percent van de leerkrachten de nodige kwalificaties. Hier waarschuwt de spreker ervoor niet in dezelfde val te trappen als met de millenniumdoelstellingen is gebeurd, en gewoon maar leerkrachten af te leveren. Enkel voor aantallen gaan, zonder de juiste competenties daaraan te koppelen, gaat niet op.

Onderwijs is één van de doelstellingen van de SDG's, met name nummer 4. Groot voordeel van de SDG's rond onderwijs is dat ze in tegenstelling tot de millenniumversie behalve toegang ook kwaliteit als belangrijke factor meenemen. Het gaat intussen ook over levenslang leren en onder doelstelling 4 staan duidelijk kleuteronderwijs, lager onderwijs, secundair onderwijs en levenslang leren ingeschreven. Ook de notie van gelijke kansen en inclusie betekent een grote vooruitgang.

De zeventien SDG's wijzen uit dat onderwijs niet zomaar als een doel op zichzelf wordt beschouwd maar ook als een katalysator om andere doelstellingen te bereiken. Er is ook heel wat onderzoek gebeurd. Daaruit bleek bijvoorbeeld dat een kind 50 percent meer kans heeft om ouder te worden dan vijf jaar als de moeder kan lezen. Als alle kinderen van lage inkomenslanden het lager onderwijs zouden ver-

laten en kunnen lezen, dan zouden 171 miljoen mensen de kans krijgen om uit armoede weg te raken.

1.2. Aanpak van de VVOB

Het belang van onderwijs is dus zonder meer een feit. De VVOB, die zich volledig richt op de onderwijssector, heeft een eigen aanpak. Ze beoogt de bestaande instellingen – het ministerie van Onderwijs en de gedecentraliseerde instellingen – te versterken en niet een parallel systeem te creëren. Met een parallel systeem kunnen er gedurende enkele jaren goede resultaten worden geboekt, maar blijft daar uiteindelijk weinig van over bij vertrek. Onderwijs blijft een verantwoordelijkheid van de overheid en de VVOB wil motiveren om die opdracht nog beter op te nemen.

Subsectoren

De VVOB heeft voor die brede onderwijssector een aantal keuzes gemaakt, en vanuit het oogpunt van gelijke kansen. De statistieken tonen nog steeds een grote mate van achterstelling. Vervolgens is er gekozen voor drie subsectoren. Kleuteronderwijs en het effect daarvan op het terugdringen van het aantal drop-outs, blijken nog steeds belangrijk. In een internationale context speelt dat nog sterker, door de extreme achterstelling van groepen. In de vakliteratuur wordt kleuteronderwijs niet voor niets gedetermineerd als 'the great equalizer'.

Daarnaast krijgt lager onderwijs de focus. Met het oog op de leercrisis, wordt vooral gefocust op leerresultaten van lezen, schrijven, rekenen en ook levensvaardigheden.

De derde sleutelgroep is het technisch en beroepsonderwijs. Achtergestelde groepen raken vaak in een cascadebeweging. Vanuit de invalshoek van de gelijke kansen wil de VVOB inzetten op beroeps- en technisch onderwijs en vooral de link leggen met de wereld van het werk. Dat kan gericht zijn op formeel werk, met reële arbeidsplaatsen, maar de nadruk wordt ook vaak gelegd op het creëren van 'entrepreneurship'. In heel wat landen is er namelijk weinig of geen formele arbeid voorhanden en moeten mensen hun eigen arbeid creëren.

Binnen deze subsectoren zijn nog keuzes gemaakt, met name voor de professionalisering van leerkrachten en schoolleiders. Zij hebben namelijk de meeste impact op de leerresultaten van jongeren. Daarnaast wordt ook ingezet op strategische ondersteuning. De VVOB wil zo de olie in de machine zijn. In heel wat landen zijn er wel wat onderwijsactoren actief, maar kennen ze elkaar niet of willen ze elkaar niet kennen. De VVOB brengt hen samen rond de tafel om een efficiënter onderwijs te realiseren. Vanuit het gelijkekansenperspectief is gender niet alleen iets wat de VVOB probeert te mainstreamen, maar het is een echt centraal uitgangspunt van de werking.

Landen

Voor kleuteronderwijs is de VVOB actief in Zambia, Zimbabwe en Vietnam. Rond lager onderwijs wordt gewerkt in Zuid-Afrika, Zambia, Rwanda en Cambodja. Voor technisch en beroepsonderwijs is de organisatie actief in Ecuador, Suriname en Rwanda. Over enkele jaren wil men daar Uganda nog aan toevoegen.

Bronnen van expertise

Er zijn drie pools van expertise. Vooreerst zijn er de teams ter plaatse, die bestaan uit lokale onderwijsexperts en een aantal expats, Vlamingen met specifieke kennis. Zij zijn constant aanwezig en verzorgen de relatie met de partners. Er wordt gewerkt met overheidsinstellingen en dat vergt opbouw van vertrouwen, want men laat uiteindelijk de organisatie toe in de controlekamer van het onderwijssysteem.

Daarnaast zijn er ook onderwijsexperts in het hoofdkantoor in Brussel. Zij worden veeleer ingezet voor specifieke opdrachten en ter ondersteuning van de landenteams. Ten slotte wordt ook gebruikgemaakt van de brede onderwijsexpertise die in het Vlaamse onderwijsveld aanwezig is. Er zijn akkoorden met bijna alle lerarenopleidingen. Zij zetten zich in voor het stofferen van het beleid en door ter plaatse technische ondersteuning in alle operationaliteit mee op te nemen. Er zijn ook akkoorden met Vlaamse departementen die de VVOB ondersteunen en met gespecialiseerde instellingen zowel als pedagogische begeleidingsdiensten.

Resultaten

Bart Dewaele gaat vervolgens in op wat al die inspanningen opleveren. De VVOB zorgt voor hefboomeffecten. Er wordt niet rechtstreeks op kinderen ingezet, maar wel op instanties die hen in groten getale kunnen bereiken, in het bijzonder schoolleiders – schoolmanagers of -directeurs – en leerkrachten, voor wie in opleiding wordt voorzien. Dat verloopt via afdelingen van het ministerie van Onderwijs en via lerarenopleidingen, dus hoger onderwijs. Ter illustratie: de VVOB bereikt 1114 directeurs die op hun beurt via de leerkrachten 534.000 leerlingen of studenten in Rwanda bereiken.

Er worden inspanningen geleverd om de effecten te meten waarbij erover gewaakt wordt dat de metingen niet meer kosten dan de investeringen. Voor het project in Rwanda is de VVOB erin geslaagd een financiering te verkrijgen van 300.000 pond om die effecten te meten. De resultaten tonen aan dat de aanpak wel degelijk werkt. Zo ook voor lerarenopleidingen die doorwerken via de leraar naar de leerling.

Voorbeeld uit Kenia

De spreker toont hierop een filmpje van Klasse. Hij stipt alvast aan dat men zich zou kunnen afvragen of het om goed onderwijs gaat, wat duidelijk wordt op het einde.

De VVOB focust niet op leerlingen of leerkrachten met een beperking, maar in de programma's is er altijd een accent op inclusie. Dit filmpje is bovendien een voorbeeld van wat mogelijk niet als goed onderwijs wordt gezien: een leerkracht die steevast vraagt een woord te herhalen. Ten slotte gaat het om een school die verwijst naar iets wat in Vlaanderen gebeurt, scholenbanden. De school in kwestie zou misschien in aanmerking komen om een band te hebben met een Vlaamse school. Ze is niet al te arm, noch overdreven rijk en dat is voldoende als herkenningspunt en toch vreemd genoeg voor een Vlaamse school om er een band mee aan te gaan.

Draagvlakversterking in Vlaanderen

De VVOB werkt niet alleen in het zuiden, maar heeft ook in Vlaanderen zinvolle activiteiten. Er zijn de scholenbanden: zestig scholen staan met elkaar in verband in dertien landen. De VVOB begeleidt ze in het opbouwen van een pedagogische relatie, gefocust op educatieve doelstellingen, in een sfeer van gelijkwaardigheid. Doel is de scholen de band na verloop van tijd zelf te laten beheren. Die begeleiding gebeurt met Vlaamse financiering.

Er is ook een stagewerking. Recent zijn gedurende enkele dagen 45 stagiairs opgeleid die dan in januari 2016 voor drie tot vier maanden naar het buitenland vertrekken. Ze komen vooral uit de lerarenopleiding, en soms ook uit departementen met een link naar onderwijs.

De VVOB heeft tevens een programma rond gelijke onderwijskansen. Vlaanderen kent een aantal hardnekkige problemen ter zake. Er zijn leerlingen die voortijdig uitstromen, en dat vooral in het stedelijk milieu. Onder meer Gent, Antwerpen, Brussel en Molenbeek lijden daaronder. Ondanks vele subsidies, vzw's die daarvoor werden

opgericht en aparte beleidsinitiatieven, worden daarvoor geen oplossing gevonden. De VVOB kan mogelijk inspiratie bieden via de ervaringen in landen die al geruime tijd kampen met extreme armoede en ongelijkheid. Het programma rond gelijke kansen loopt sinds 2014. Rond een aantal interessante onderwerpen werden heel wat hogescholen gemobiliseerd, bijvoorbeeld rond interculturaliteit of intercultureel onderwijs is er kortelings een conferentie.

De spreker toont vervolgens een foto van een stagiair in Cambodja die rond wetenschapsonderwijs werkt en een filmpje van een uitwisselingsproject dat met Klasse nog is opgezet tussen een school in Kortrijk en een in Rwanda. Dit filmpje illustreert wat die noordwerking kan betekenen, niet alleen voor deze twee leerlingen. Eén stagiair boekte bijvoorbeeld heel wat resultaat. Na haar terugkeer schreef ze een boek 'Muis in Zimbabwe' en 350 mensen lazen dat inmiddels al. Ze maakte ook een koffer waarmee ze naar klassen gaat en 300 mensen bekeken die al. Ten slotte is ze erin geslaagd al enkele keren de pers te halen. Zo worden toch duizenden of zelfs tienduizenden mensen in Vlaanderen bereikt.

Omzet

De VVOB haalt een omzet van ongeveer 8 tot 12 miljoen euro per jaar. Belangrijkste sponsor is de federale ontwikkelingssamenwerking. Ook Vlaanderen zorgt voor een belangrijke bijdrage via een werkingstoelage en een subsidie voor scholenbanden. Er zijn nog andere sponsors zoals het Belgisch ontwikkelingsagentschap (BTC), de EC en de Britse ontwikkelingssamenwerking, een nieuwe donor. Er wordt almaar meer samengewerkt met fondsen van overheden uit rijkere ontwikkelingslanden. Zo werd in Ecuador voor het eerst 150.000 dollar ontvangen om het eigen programma te versterken.

Aanbevelingen

De VVOB ziet graag onderwijs meer op de agenda van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking staan. Het zou nog meer opgenomen kunnen worden als transversaal thema in het kaderdecreet rond ontwikkelingssamenwerking. Dat is conform het regeerakkoord dat stelt dat er rond een beperkt aantal thema's zou worden gewerkt, waaronder onderwijs.

De financiering voor onderwijs is minder dan 1 percent van het budget voor ontwikkelingssamenwerking. Dat leert althans de ODA-wijzer van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking voor 2014. Ongeveer 5 miljoen euro is naar onderwijs gegaan, maar dat is in zeer grote mate naar het Tropisch Instituut. Een stukje ging naar beurzen en wat overblijft voor basis- en secundair onderwijs, ging naar de VVOB als werkingstoelage. De onderfinanciering voor kleuter-, lager en secundair onderwijs valt op, stelt de spreker. Het gaat nochtans om het grootste beleidsdomein in Vlaanderen qua budget en personeel: meer dan 40 percent van het budget, 1,3 miljoen leerlingen en 187.000 leerkrachten met expertise die aan draagkrachtversterking kunnen doen. De VVOB hoopt dat de financiering op termijn naar 10 percent kan.

In de dialoog met de drie partnerlanden voor Vlaanderen – Malawi, Mozambique en Zuid-Afrika – hoopt de VVOB dat onderwijs proactiever aangebracht kan worden. De in deze commissie goedgekeurde resolutie over onderwijs in ontwikkelingssamenwerking (*Parl.St*. Vl.Parl. 2014-15, nr. 439/1) kan voor de vakminister een stimulans zijn om dat actief aan te brengen.

Uiteraard kan van de expertise van de VVOB gebruik worden gemaakt. De organisatie wil graag dat onderwijs aandacht krijgt en dat kan ook via haar. Enkele leden van deze commissie mochten al proeven van het Zuid-Afrikaans onderwijs en de contacten van de VVOB daar. Voor bijkomende financiering staat de VVOB zeker

open. In het bijzonder bij de herijking van de ontwikkelingssamenwerking in Zuid-Afrika, staat de organisatie klaar, mocht er voor onderwijs worden gekozen.

Ook het netwerk en het imago van de VVOB kunnen worden gebruikt. De VVOB wordt spontaan geassocieerd met een initiatief van de Vlaamse overheid. Dat klopt niet helemaal: de VVOB is veeleer een overheids-vzw met een relatieve autonomie. Het netwerk en imago kunnen niettemin nuttig zijn in landen waar de Vlaamse overheid zelf niet vertegenwoordigd is.

De VVOB vraagt ook om gebruik te mogen maken van het Vlaamse netwerk om haar naam te ondersteunen en haar netwerk te helpen uitbreiden binnen Europa of in landen waar de Vlaamse overheid een economische dan wel diplomatieke poot heeft. De federale diplomaten kregen alvast de opdracht om actief de actoren van de Belgische ontwikkelingssamenwerking te promoten bij andere instellingen. De VVOB hoopt dat de Vlaamse vertegenwoordigers dat ook zullen willen doen voor haar.

2. Bespreking

2.1. Vragen en opmerkingen van de leden

Herman De Croo merkt op dat het aantal leerkrachten pro rata het aantal leerlingen in het secundair onderwijs in Rwanda in vergelijking met België een factor 4 is. Op de tabel van de omzet, staan zeven bijdragende besturen. Wat zijn de daarbij horende bedragen?

Johan Verstreken wil weten waar voor de VVOB de pijnpunten zitten tussen het Vlaamse en het federale niveau. Wat kan er beter? Het materiaal is belangrijk en de mensen ter plaatse doen schitterend werk met beperkte middelen, met mooie resultaten. Het lid heeft zelf al kunnen vaststellen dat er her en der een tekort is aan materiaal. Zo bleek er in Suriname nood aan educatiemateriaal. Een bibliotheek van een school met 800 leerlingen had er bijvoorbeeld maar twintig boeken om uit te lenen. De mensen springen daar weliswaar creatief om met elk probleem en in Suriname wordt er in het Nederlands lesgegeven, wat een samenwerking vereenvoudigt. Er is echter nog te weinig samenwerking. Oud materiaal dat hier wordt weggegooid, is vaak wel nog bruikbaar in Suriname. Over leermethoden zouden uitwisselingsprojecten kunnen worden opgestart. Wordt er met de Taalunie samengewerkt in het kader van Suriname?

Waarop is de landenkeuze van de VVOB gebaseerd? Van collega Herman De Croo wil het lid graag vernemen wat de onderwijsnoden in Congo zijn. De VVOB werkt daar ook samen, vooral gericht op basisonderwijs. Misschien kan er iets verbeterd worden.

Ingeborg De Meulemeester vraagt naar de aanpak van de VVOB met betrekking tot de genderproblematiek die de facto een centraal uitgangspunt is. Welke problemen zijn er daar? Het lijkt haar niet simpel om meisjes op de schoolbanken te krijgen, zowel in kleuter als lager onderwijs, en meer nog om ze daar te houden. Eenmaal twaalf, dertien jaar, houden ouders hen immers vaak thuis.

De kwaliteit van de leerkrachten blijkt een knelpunt te zijn. De VVOB werkt hier nauw samen met heel wat lerarenopleidingen en studenten. Wie staat er evenwel voor die klas met toekomstige leerkrachten? Zet de VVOB daar eigen leerkrachten voor in? Leidt ze die mensen deels op zodat ze het uiteindelijk zelf kunnen oppikken en lesgeven? Of is er toch voldoende kwaliteit aanwezig om mee verder te kunnen?

Tine Soens wil vooral weten hoe de VVOB haar rol ziet in het verhaal van het voorstel van resolutie over onderwijs in ontwikkelingssamenwerking, waarnaar al werd verwezen. Wat moet de focus dan zijn?

Naar aanleiding van het werkbezoek van deze commissie aan Zuid-Afrika en aan een project van de VVOB daar, vraagt zij hoe het verder gaat met die samenwerking. Die wordt in 2016 immers herzien. Moet de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking daar aanwezig blijven en zo ja, kan onderwijs dan een prioriteit vormen? Wat moet, met het oog op het beperkte budget, desgevallend dan de focus zijn? Waar kan Vlaanderen de meeste impact hebben? Het lid hoopt meteen ook dat de budgetten kunnen groeien, maar verwacht dit niet op korte termijn. Wat zijn de verwachtingen van de VVOB?

Rik Daems merkt op dat werd gesproken van een omzet van 8 tot 12 miljoen euro per jaar. Dat vindt hij een grote vork. Kan de informatie wat concreter? Waar komen de middelen vandaan en hoe is de verdeling? Er worden middelen beschikbaar gesteld vanuit Vlaanderen, maar het komt aan het Vlaams Parlement en deze commissie toe om na te gaan hoe nuttig ze besteed zijn. Dan kan ook worden bekeken of er een demarche kan gebeuren naar andere middelen, welke kant dat ook uitgaat.

Hoe zit het met de relatie federaal-Vlaams en met andere instellingen zoals BTC en hun schijnbaar willekeurige inbreng? Kan er een beter zicht worden geboden op die financiële inbreng?

Zijn er linken met vergelijkbare organisaties, ook in het buitenland? Het is opvallend dat er een groot gebrek aan synergie is in de sector van de ontwikkelingssamenwerking. Er gebeurt veel vanuit zovele hoeken, maar altijd maar half. Combineren of complementeren zou zoveel meer resultaat kunnen genereren met minder middelen. Is er zo'n netwerk dat een hefboom kan zijn in het zoeken naar synergieën? Het lid stelt het zeer cru: het netto resultaat van wat in de voorgaande twintig jaar aan ontwikkelingssamenwerking is besteed, is eigenlijk beschamend. Ligt dat aan een foute inzet van de middelen of aan iets anders? Het gaat wel over miljarden euro's in Belgisch-Vlaamse context. De spreker vindt dit een fundamentele vraag maar wil zeker niet beweren dat er slecht werk is geleverd.

Ook hij wil weten hoe er wordt beslist welke landen welke ondersteuning krijgen, welk niveau van onderwijs men aanpakt en welk element daarbinnen. De manier waarop een strategie wordt ontwikkeld, vormt nadien de basis voor resultaatmeting.

2.2. Antwoorden van de vertegenwoordigers van de VVOB

Bart Dewaele gaat nader in op wie wat bijdraagt. De Belgische ontwikkelingssamenwerking draagt per jaar gemiddeld 9,5 miljoen euro bij. Dat wordt niet elk jaar integraal gespendeerd, het fluctueert tussen 8 en 11 miljoen euro. Vlaanderen draagt 300.000 euro bij als werkingstoelage en daarnaast 130.000 euro voor scholenbanden. Er komt nu wel een besparing van 10 percent op die bijdrage; die 430.000 euro is zodoende 387.000 euro geworden. Voor BTC doet de VVOB af en toe een punctuele opdracht, variërend van 50.000 euro tot 180.000 euro. Het gaat daar om technische dienstverlening en inzet van specifieke expertise, bijvoorbeeld inzake strategievorming rond technisch en beroepsonderwijs in Congo, om uit te maken waar het land heen moet met de schaarse beschikbare middelen.

In 2015 is tussen 700.000 en 800.000 euro besteed voor de EU, aan twee- tot driejarige projecten. Voor de Britse ontwikkelingssamenwerking was er een onderzoek naar de effectiviteit van interventies rond schoolleiderschap, ten belope van zowat 350.000 pond. De VVOB gaat ook naar de particuliere markt, maar alleen naar institutionele donoren, geen private schenkers. De Elma Foundation zegde zo 150.000 dollar toe voor een project in Zambia. Er lopen nog gesprekken over projecten in Zimbabwe en Rwanda.

Er zijn lopende calls, die vooral uitgaan van de Amerikaanse en Britse ontwikkelingssamenwerking, waarmee de VVOB meewerkt aan een groter project in consor-

tium. Er wordt samengewerkt met een Britse private onderneming die samen met de VVOB wil intekenen op een project van 31 miljoen pond. De VVOB wil daarvan een stuk ten belope van 1 tot 1,5 miljoen euro per jaar opnemen. Andere partners kunnen daar nog bij aansluiten.

Ongeveer 80 à 90 percent van de middelen zijn afkomstig van de federale overheid. De VVOB voert bewust de strategie om te diversifiëren. Als pakweg de helft van de middelen bij andere bronnen zouden worden gevonden, zou dat wellicht de identiteit van de organisatie veranderen. Werken voor de Britse overheid is niet echt commercieel te noemen, maar het is wel een andere vorm van ontwikkelingssamenwerking, veel sneller, meer gericht op resultaten op korte termijn en meetbaarder. Soms wil men snel weten hoeveel kinderen bereikt worden per bestede pond en dan is het risico dat juist die dingen worden gedaan die gemakkelijker en sneller uitvoerbaar zijn, maar dat is niet per se zo duurzaam. Met het federale geld wil de VVOB ook inzetten op grotere systeemveranderingen. Als één derde van de middelen kan worden betrokken van andere spelers, dan geeft dat prikkels om actueel te blijven en tegelijk relevant voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

Wat de pijnpunten betreft, is het zo dat het budget voor de ontwikkelingssamenwerking daalt. Federaal minister Alexander De Croo stelt weliswaar dat het niet van belang is hoeveel geld men heeft, maar wel wat ermee wordt gedaan, maar dat is toch relatief. De noden zijn bijzonder groot, al moet er uiteraard grondig nagedacht worden over de besteding van de middelen.

Vanuit de federale ontwikkelingssamenwerking zijn er wel inspanningen om op onderwijs te werken. Een Belgisch platform – Educaid.be – is opgericht en gefinancierd door de federale overheid om alle organisaties die actief zijn rond onderwijs en ontwikkelingssamenwerking samen te brengen voor kennisopbouw en te bekijken wat ze van elkaar kunnen leren en hoe ze kunnen samenwerken. Dat platform zit ook bij de VVOB op het kantoor. Op Vlaams niveau is een groot pijnpunt de totale afwezigheid van lager en secundair onderwijs in de portfolio voor ontwikkelingssamenwerking. Gezien het belang van dat beleidsdomein voor Vlaanderen en het potentieel voor draagvlakversterking, is dat onbegrijpelijk.

Sven Rooms beaamt dat er in heel wat landen en onderwijssystemen een schrijnend gebrek is aan materiaal. De VVOB probeert daar op een goede manier naar oplossingen te zoeken. Dat houdt in dat er een evenwicht nagestreefd wordt. Andere landen hebben een bepaald curriculum en dat vergt specifieke leermaterialen en/of tekstboeken. Boeken van andere curricula hanteren is moeilijk, omdat die niet beantwoorden aan de respectieve context. De VVOB probeert actief naar partnerschappen te zoeken. Het budget wordt vooral ingezet om aan capaciteitsversterking te doen. Er wordt geïnvesteerd in mensen en instellingen. De VVOB probeert met andere organisaties samen te werken die meer middelen en meer expertise hebben. Zo wordt een component toegevoegd die de nood aan geld voor materialen invult.

In de aanloop naar een volgend meerjarenprogramma lopen gesprekken met een aantal landen en bijvoorbeeld ook met BTC, dat meer op infrastructuur werkt. Zo moeten de programma's meer op elkaar aansluiten. Er wordt ook in context van technisch en beroepsonderwijs gezocht naar leermiddelen, vaak machines. De machinerie is niet zelden verouderd en versleten en dan kunnen niet de juiste competenties aangeleerd worden voor de arbeidsmarkt. In Ecuador werkt de VVOB daarom nu samen met bedrijven, die hun machines ter beschikking stellen aan een cluster van scholen. De leerlingen kunnen met de juiste machines leren werken en ook de bedrijven winnen erbij, omdat de uitstroom uit dat onderwijs veel kwaliteitsvoller is en afgestemd op de arbeidsmarkt. De VVOB probeert juist in die zin creatief te zijn door de verschillende actoren samen te brengen om oplossingen te ontwikkelen. Dat kost de VVOB niets maar maakt een groot verschil. Ook Bekaert investeert via de VVOB zelf in het onderwijs in Ecuador.

Voor de keuzes van de landen en daarbinnen, spelen heel wat factoren mee. De grootste donor is de DGD en dus moet bij de keuze van landen met het beleid van de DGD daarrond rekening gehouden worden. Er zijn momenteel hervormingen bezig. Dat impliceert dat 90 percent van de totale financiering aan niet-directe actoren in 33 landen of sectoren zal moeten worden besteed. Die parameter is van groot belang, want de VVOB moet aan die richtlijnen voldoen om de financiering te garanderen, ook op termijn. Vervolgens wordt nagegaan welke onderwijsindicatoren er zijn. Werken met overheidsinstellingen vraagt tijd en vertrouwen en elke paar jaar van land veranderen is geen optie als men ook impact wil hebben. Dat bepaalt mee in welke landen de VVOB actief is, net als de mate waarin met andere organisaties kan worden samengewerkt, zowel Belgische als internationale actoren.

Ook de subsectoren en de onderwijscomponenten worden zorgvuldig en doordacht gekozen, verzekert de spreker. Er zijn heel wat analyses uitgevoerd, die de VVOB liet nalezen door internationale experts. Die analyses geven aan welke de subsectoren en de elementen zijn die in het kader van gelijke kansen het meest potentiële impact hebben. Ook het beleid van donoren is onder de loep genomen. Zo wordt er gelijke tred gehouden met wat er aandacht zal krijgen. Dat verzekert dat de organisatie middelen krijgt en ook impact heeft.

Er is ook nagegaan welke expertise er aanwezig is in Vlaanderen binnen onderwijs. Het Vlaamse netwerk van onderwijsexperts is inderdaad belangrijk. Dat wordt heel beleidsmatig en operationeel ingeschakeld. Kleuteronderwijs scoort bijvoorbeeld bijzonder goed.

Tot slot zijn ook de plannen van de onderwijsinstellingen van de partnerlanden onderzocht. Zo werd er geleerd over de prioriteiten daar, zodat investeringen zeer gericht kunnen gebeuren in zaken waarvan zeker is dat ze institutioneel en financieel duurzaam zijn. Wat ondersteund wordt, moet al gepland zijn en er moet ook al budget voor ingeschreven worden. De plannen kunnen dan beter uitgevoerd worden. Louter geld geven doet de VVOB niet, want dat eindigt vaak als de externe financiering stopt. De financiële en institutionele duurzaamheid is mee bepalend voor de interventies.

Bart Dewaele gaat nog in op het voorstel van resolutie en wat dat voor de VVOB kan betekenen. Onderwijs als transversaal aandachtspunt kan op korte termijn binnen de landen van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Het kan namelijk flankerend gehanteerd worden, in technisch en beroepsonderwijs. Op het vlak van landbouw en gezondheidszorg zal het versterkend werken voor de acties die daar nu al ondernomen worden. Als er nieuwe budgetten zouden vrijkomen, dan is basisonderwijs zeker rendabel als investering in die landen.

Wat Zuid-Afrika betreft en de vraag of ontwikkelingssamenwerking daar nog nodig is en of er nog een onderwijsprobleem is, stelt de spreker dat het wiskundeonderwijs er het meest dramatische vak is. Een benchmark wees uit dat Zuid-Afrika het slechtst scoort van alle landen in zuidelijk Afrika. Met kinderen die niet kunnen rekenen, is het onmogelijk een economische toekomst op te bouwen.

De VVOB zit er in één provincie en zou graag in drie provincies werken. Alle bijkomende middelen zouden zeer effectief en efficiënt ingezet worden, op een terrein waarrond al expertise bestaat.

BTC is een bilaterale donor en heeft een heel andere aansturing. Men werkt daar rond grote gehelen. Het budget voor onderwijs in Congo bijvoorbeeld loopt in de tientallen miljoenen euro. Dat kan en wil de VVOB niet, want zij werkt op nicheexpertises en vertrekt vanuit kennis die in het Vlaamse onderwijs aanwezig is. Het Vlaamse netwerk van onderwijspartners vormt de kracht en de eigenheid van de VVOB. De VVOB blijft nog altijd expats rekruteren in het Nederlands, omdat zij kun-

nen vertrekken vanuit wat Vlaanderen aan het buitenland te bieden heeft en zorgen voor draagvlakversterking in Vlaanderen.

Er zijn heel veel mensen betrokken bij de werking van de VVOB, van docenten, over ambtenaren tot de Nederlandse Taalunie, die betrokken is door mensen uit te zenden. Zij en hun achterban, de studenten in de hogescholen, zorgen voor een warme en betrokken ontwikkelingssamenwerking, die vooral gekend is in het Vlaamse onderwijsveld. Dit is een type ontwikkelingssamenwerking op maat van een regio, die minder middelen kan besteden aan ontwikkelingssamenwerking. Toch wordt het zo zeer tastbaar gemaakt, via technische assistentie en partnerschappen met de eigen instellingen.

Sven Rooms gaat in op de vraag naar de aanpak in verband met gender. Er wordt niet rechtstreeks aan toegang gewerkt, maar des te meer onrechtstreeks. Er wordt nagegaan waarom meisjes uitvallen. Kwaliteit en veiligheid zijn daarin bepalend. Zo wordt binnen de lerarenopleidingen en opleidingen voor schoolleiders aandacht besteed aan zaken als 'gender based violence' en de competenties die nodig zijn om dat te vermijden. Ook voor 'gender sensitive pedagogy' is er aandacht. Daarvoor wordt samengewerkt met de pan-Afrikaanse organisatie FAWE, die veel ervaring heeft inzake gender in onderwijs in Afrika. Ze hebben manuals ontwikkeld die de VVOB gebruikt. Er wordt ook gezocht naar nieuwe genderneutrale leermaterialen, door screening op foute stereotypes en dergelijke. Bij de uitvoering van een programma moet er steeds een reflex zijn om te analyseren wat het effect op meisjes is. In de formulering van het volgende meerjarenprogramma van de VVOB wordt daar veel aandacht aan besteed.

Wat de lerarenopleiding betreft, is het zo dat de VVOB niet zelf voor de klas staat. Voor de initiële lerarenopleiding worden er wel lectoren gevormd, zodat die beter in staat zijn de student-leerkrachten op te leiden. Dat gaat niet met eenmalige trainingen, maar wel via een heel traject van training, mentoring, coaching enzovoort. Er zitten heel veel technieken in vervat. In de nascholing gaat het dan om opleiding van de diensten die voor navorming van leerkrachten en schoolleiders instaan. In die zin wordt technische duurzaamheid ingebouwd, zonder in de plaats te treden.

2.3. Bijkomende vragen en antwoorden

Herman De Croo vraagt of het klopt dat de VVOB met expertisenetwerken mensen probeert te vinden die kunnen worden gebruikt voor een project. Ze betalen niet, maar leveren op kosten van de VVOB expertise.

Bart Dewaele bevestigt dat en wijst erop dat er met de meeste van die instanties een 'memorandum of understanding' is. Zij leveren gratis een dertigtal dagen per jaar expertise, in Vlaanderen of het buitenland. Alleen de reis- en verblijfskosten zijn ten laste van de VVOB. Zo ondersteunt de VVOB het inschrijven van aandacht voor het zuiden in hun doelstellingen. Zo wordt ook in gesprek gegaan met de directies van die instanties om ontwikkelingssamenwerking te verbreden tot in hun eigen instelling.

Herman De Croo vraagt nog naar de overeenstemming van vakantie- en schoolperiodes, waarop *Bart Dewaele* stelt dat die niet overal gelijklopen, niet in Zuid-Afrika en ook niet in Zuid-Amerika.

Rik Daems, voorzitter, dankt de sprekers en besluit met de stelling dat het voor hem vooral verrassend is hoe klein het deel Vlaanderen is binnen de VVOB.

Rik DAEMS,
voorzitter

Johan VERSTREKEN
Ingeborg DE MEULEMEESTER,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CREAC	Centre de Référence pour l'Expertise sur l'Afrique Centrale
DGD	Directie-generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp
EC	Europese Commissie
FAWE	Forum for African Women Educationalists
ODA	official development assistance
SDG	sustainable development goal
vleva	Vlaams-Europees Verbindingsagentschap
VVOB	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand
vzw	vereniging zonder winstoogmerk